

EDWARD CAREY

Extraordinara poveste
a Micuței,
faimoasa Madame Tussaud

ÎNAINTE

1761-1767

UN SĂTUC

*De la nașterea mea
până la vârsta de șase ani*

CAPITOLUL I

În care m-am născut și în care îmi descriu părinții

În anul în care Wolfgang Amadeus Mozart, atunci în vârstă de cinci ani, și-a scris *Menuetul pentru clavecin*, anul în care britanicii au cucerit Pondicherry din India de la francezi, anul în care a fost publicată pentru prima dată melodia cântecului *Sclipește, sclipește, steluță*¹, exact în acel an, adică în 1761, în timp ce în Paris oamenii spuneau, în saloanele lor, povești despre bestii în castele, bărbați cu bărbi albastre, frumuseți care nu se mai trezeau, motani încălțați, pantofi făcuți din sticlă, copilași cu moț și fiice învelite în piei de măgar, iar în Londra discutau în cluburile lor despre încoronarea regelui George al III-lea și a reginei Charlotte, la mulți kilometri distanță de toate acestea, într-un sătuc din Alsacia, în prezența unei moașe rumene, a două servitoare din sat și a unei mame îngrozite, s-a născut un bebeluș foarte mic.

Anne Marie Grosholtz a fost numele oferit aceluia copil botezat în grabă, chiar dacă avea să i se spună doar Marie. La început, nu am fost mult mai mare decât mânuțele mamei împreunate și nimeni nu s-a așteptat să trăiesc prea mult. Și totuși, după ce am supraviețuit primei nopți, în ciuda prezicerilor contrare, am continuat să respir și în prima săptămână. După aceea, inima mea a continuat să măsoare

¹ *Twinkle, Twinkle, Little Star* (în limba engleză în original, n. tr.)

timpul fără întrerupere, marcând prima mea lună. Eram o ființă cu un cap de porc, care încăpea într-un buzunar.

Mama mea singuratică avea optsprezece ani când m-a născut și era o femeie mărunță, de un metru și jumătate, afectată de faptul că era fiica unui preot. Acest preot, bunicul meu, ajuns vădov din cauza variolei, a fost un om foarte sever, o harpie în haine negre, care nu și-a scăpat niciodată fiica din ochi. După ce a murit, viața mamei s-a schimbat. A început să întâlnească oameni, săteni care o chemau în preajma lor, printre ei numărându-se și un soldat. Acest soldat, un burlac trecut de vârsta obișnuită pentru căsătorie, care avea un temperament melancolic din cauza numeroaselor lucruri îngrozitoare la care fusese martor și a pierderii multor prieteni soldați, a plăcut-o pe mama; și a crezut că ar putea fi fericiți, ca să spun așa, dacă ar fi triști împreună. Numele ei era Anna-Maria Waltner. Numele lui era Joseph Georg Grosholtz. S-au căsătorit. Mama și tata. Aici era iubire însoțită de bucurie.

Mama avea un nas mare, în stil roman. Cred că tata avea o bărbie proeminentă, un pic ridicată. Se pare că acea bărbie s-a potrivit cu nasul ei. Dar, după puțin timp, permisia tatei s-a terminat și el s-a întors la război. Nasul mamei și bărbia tatei s-au cunoscut timp de trei săptămâni.

Trebuie spus că, la început, a fost multă iubire acolo. Iubirea pe care tata și mama au simțit-o unul pentru celălalt a fost tot timpul prezentă pe chipul meu. M-am născut cu nasul Waltner și cu bărbia Grosholtz.

Fiecare însușire era remarcabilă în felul ei, caracterizând într-un mod unic chipurile celor două familii; dar combinate, aveau un rezultat un pic dizgrațios, făcându-mă să arăt mai ciudat decât s-ar fi cuvenit. Copiii cresc cum vor. Unii se

disting prin creșterea timpurie a părului sau a dinților, de la o vârstă incredibil de fragedă; alții sunt pistruiți pe tot corpul; alții vin pe lume atât de palizi, încât goliciunea lor albă e un șoc pentru toți cei care sunt martorii ei. Eu mi-am croit calea în viață cu nasul și bărbia părinților mei. Bineînțeles că nu știam pe-atunci ce trupuri extraordinare aveam să cunosc, în ce clădiri impunătoare aveam să locuiesc, în ce evenimente sângeroase aveam să fiu implicată, dar cred că nasul și bărbia mea simțeau ceva din toate astea. Nasul și bărbia, ce armură pentru viață! Nasul și bărbia, ce însoțitori!

Pentru că fetele ca mine nu erau învățate, mama m-a educat cu ajutorul lui Dumnezeu. Biblia a fost abecedarul meu. În afară de asta, aduceam lemne, căutam vreascuri prin pădure, spălăm farfurii și haine, tăiam legume, cumpăram carne. Măturam. Făceam curat. Căram. Întotdeauna eram prinsă. Mama m-a învățat să fiu harnică. Dacă era ocupată, mama era fericită; doar atunci când se oprea o ajungea din urmă incertitudinea, doar pentru a o spulbera cu o nouă activitate. Tot timpul era în mișcare, iar mișcarea îi făcea bine.

– Descoperă ce poți să faci, îmi spunea ea. Întotdeauna vei găsi ceva. Într-o zi, se va întoarce tatăl tău și va vedea ce copil bun și folositor ești.

– Mulțumesc, mamă. Voi fi cea mai folositoare, îmi doresc să fac asta.

– Ce făptură ești!

– Sunt? O făptură?

– Da, mica mea făptură!

Mama îmi pieptăna părul cu o forță extraordinară. Uneori, îmi atingea obrazul sau îmi lovea ușor boneta. Poate că nu era foarte frumoasă, dar eu credeam că este. Avea o aluniță sub o pleoapă. Aș vrea să-mi amintesc zămbetul ei. Știu că avea unul.

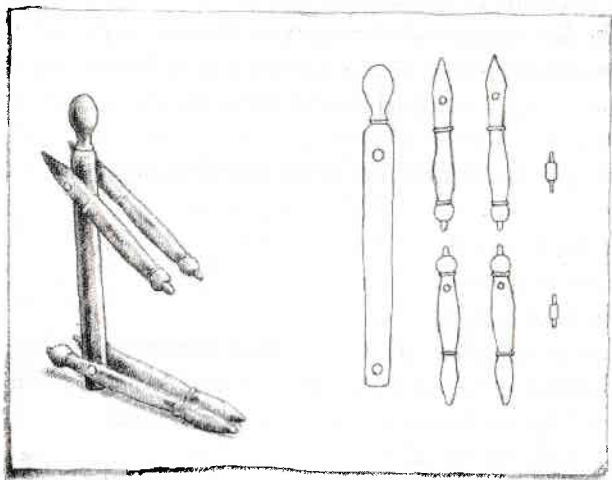
Până la cinci ani, am ajuns la înălțimea câinelui bătrân din casa învecinată. Mai târziu, aveam să ajung la înălțimea la care erau clanțele ușilor de care îmi plăcea atât de mult să trag. Și mai

târziu, și aici aveam să mă opresc, urma să ajung la înălțimea la care erau inimile majorității oamenilor. Uneori, le auzeam pe femeile din sat murmurând în timp ce mă pupau:

– Nu va fi ușor să-i găsești un soț.

Când am împlinit cinci ani, mama mi-a dăruit o păpușă. Aceasta a fost Marta. Chiar eu am numit-o așa. Îi cunoșteam perfect trupușorul, cam cât o șesime dintr-al meu; l-am învățat pe tot în timp ce o mișcam, uneori brusc, alteori cu multă blândețe. Am primit-o goală și fără chip. Era o grămadă de șapte bețe de lemn, ce puteau fi asamblate într-o anumită ordine ca să semene puțin cu forma umană. În afară de mama, Marta a fost prima mea legătură intimă cu lumea; niciodată nu eram fără ea. Am fost fericite împreună: mama, Marta și eu.

CAPITOLUL II

Familia Grosholtz

Tata a lipsit în timpul acestor ani de început, armata lui găsind întotdeauna scuze ca să îi amâne următoarea permisie. Și ce putea face el în legătură cu asta? Biata sămânță de păpădie trebuie să zboare încotro e suflată. Pentru noi, era absent, dar nu uitat. Uneori, mama mă așeza pe scaunelul cu picioare legate de lângă foc și îmi povestea despre tata. Mă bucuram mult când spuneam acest cuvânt, „tata“. Uneori, când mama nu era prin preajmă, mă adresam cuptorului în felul meu, ca unui tată, sau unui scaun, sau unui cufăr, sau diferiților copaci, făcând plecăciuni în fața lor sau îmbrățișându-i, repetând pentru întoarcerea tatei. El era peste tot prin sat; era în biserică; era lângă grajduri. Mama spunea că tata era un om drept. Și sigur ar fi rămas așa în mințile noastre dacă nu s-ar fi întors niciodată acasă.

Totuși, într-o zi, s-a întors. Adevăratul meu tată a fost forțat să se pensioneze – nu din cauza vreunei bătălii, pentru că nu fusese bătălii în Europa în anul acela, ci din cauza unui tun stricat în timpul unei parade. Tunul fusese deteriorat în timpul bătăliei de la Freiberg, în 1762, iar reparațiile lui trebuie să fi fost foarte proaste, pentru că o singură apariție a provocat o schimbare irevocabilă în viața mea. La o paradă de duminică, ultima pentru tunul acela, a fost aprins pentru un salut, dar, cumva, fiind foarte blocat,

a aruncat în spate, într-un arc larg, pucioasă, cărbune, salpetru și metal fierbinte. Tata s-a aflat în arcul acela larg și, din cauza asta, în sfârșit, i s-a permis să se întoarcă acasă.

Mama nu mai putea de îngrijorare și de bucurie.

- Tatăl tău se întoarce acasă, la noi! Și, foarte curând, se va vindeca. Sunt sigură de asta. Tatăl tău, Marie!

Dar bărbatul care s-a întors în casa noastră a venit împins. Era un tată în scaunul cu rotile. Ochii lui galbeni erau umezi și nu păreau să recunoască nimic din soția care stătea în fața lui; nu s-au schimbat deloc nici când soția a început să tremure și să geamă. Tata nu mai avea păr; tunul care explodase îl scalpase în întregime. Dar, din această biată grămăjoară de pe scaunul cu rotile, cel mai mult lipsea maxilarul inferior, cel mai mare os al feței umane, numit, de obicei, falca de jos.

Aici și acum, trebuie să fac o mărturisire: eu sunt cea care i-a atribuit tatei bărbia aceea. Altfel, de ce aș fi avut un lucru atât de mândru și de obraznic printre trăsăturile mele? Nu îl văzusem niciodată pe tata și, pentru că nu îl văzusem, îmi dorisem să am un semn de la el, ca să fiu sigură în fiecare zi că eram a lui și că el era al meu. Acum, nu pot spune cu siguranță - pentru că primii ani sunt atât de departe și pentru că actorii ceilalți au dispărut din scenă - dacă am declarat că bărbia mea era de la el doar după întoarcerea lui, din cauza lipsei ei, sau dacă deja credeam asta. Dar absența ei era problema, așa că îmi doream să înțeleg și să îmi fac o imagine completă a omului care era tatăl meu în suferință. Voiam să îl văd întreg și îmi închipuiam că fața mea ar putea completa portretul, întrucât cel dinaintea mea era unul foarte nefericit și aproape distrus.

Odată cu sosirea tatălui meu, mi-a apărut primul indiciu legat de viitorul meu. O ferestruică s-a deschis și m-a chemat spre ea.

Omului din scaunul cu rotile îi lipsea falca de jos, dar, în locul ei, îi fusese montată o placă din argint. Această placă fusese modelată în forma celei mai de jos părți a unui chip uman foarte banal. Întrucât fusese confecționată într-o matrită, ar fi corect să presupun că zeci de oameni nenorociți aveau exact aceeași bărbie

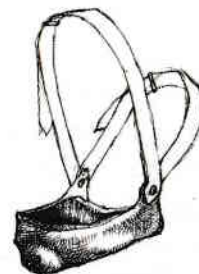
din argint pe care o avea și tata pe atunci. Placa din argint putea fi detașată. Tata venea în două bucăți, ce puteau fi puse laolaltă cu un pic de durere.

Bietul tata habar n-avea unde era. Nu putea să-și recunoască soția, nici să-și dea seama că fetița mută care îl privea era fiica lui.

Pentru ajutor, mama a angajat-o din nou pe moașa ei, o femeie bună care respira greu, avea brațe groase și se adapta la orice situație pentru care era plătită, și l-a chemat deseori pe doctorul din satul învecinat, domnul Sander. Împreună, au amenajat cămăruța de lângă bucătărie pentru tata, care, după ce a intrat în ea, nu a mai ieșit de acolo. Stătea acolo toată ziua, uneori uitându-se pe fereastră, alteori în tavan, dar nu cred că se concentra vreodată la ceva. Am stat cu tata multe ore și, pentru că nu vorbea cu mine, i-am oferit niște cuvinte și mi-am imaginat toate lucrurile pe care ar fi vrut să mi le spună.

După sosirea tatei, mama a urcat la etaj, în dormitorul ei, și a închis ușa. În fiecare zi, petrecea tot mai mult timp în pat. Apoi nu s-a mai mișcat, iar asta nu a fost niciodată un lucru bun pentru ea. Doctorul Sander ne-a spus că mama era într-o stare de șoc profund și că trebuia să fie încurajată încet să redevină ea însăși. După sosirea tatei, tot trupul ei s-a schimbat: pielea i-a devenit lucioasă și galbenă, ca pielea unei cepe. În plus, mirosea altfel. Într-o dimineață, am găsit-o afară aproape dezbrăcată, întinsă pe pământ, larna, plângând. Am ajutat-o să se întoarcă în pat.

Am mers astfel de la un părinte la celălalt, de la mama, la etaj, la tata, la parter, și le-am citit amândurora din Biblie. Mi-am folosit scaunelul cu picioare legate, prelungirea mea, ca să mă așez în diferite locuri din jurul patului tatei, în funcție de nevoile lui. Am fost prezentă când tata a fost curățat și spălat. Moașa era foarte afectuoasă cu mine, uneori ținându-mă strâns lângă ea; și, în acele momente, mă miram de cât de mari pot fi trupurile și o strângeam

și eu cu toată forța mea. Am mâncat de multe ori împreună; cred că mi-a dat și o parte din mâncarea ei. Când îmi vorbea despre tata, se încrunta cu îngrijorare; când îmi vorbea despre mama, dădea din cap.

Într-o dimineață, în timp ce stăteam lângă el, tata a murit. A fost o moarte foarte rapidă, chiar blândă. A tremurat puțin și a făcut un mic zgomot, apoi, foarte încet, aproape pe nesimțite, ne-a părăsit. Acest mic zgomot a fost sunetul ultimului gând de Grosholtz ieșind din capul lui de Grosholtz. Încă mai eram așezată lângă el, ținându-l de mână, când a intrat moașa. A știut imediat că tata nu se mai număra printre cei vii. Cu blândețe, i-a pus mâna pe piept și a mutat-o și pe cealaltă lângă ea, apoi m-a luat de mână și m-a dus la casa fiicei ei. Trebuie să fi dormit acolo în noaptea aceea.

După câteva zile, tata a fost îngropat. Dar tata din sicriul lui, peste care am fost invitate să aruncăm cu pământ, nu era complet. Doctorul Sander mi-a dat placa din argint a tatei, despre care a spus că valora ceva bani. Avea o anumită greutate, cam cât o cană din tablă plină cu apă. Nu m-am putut abține să nu mă întreb dacă tata i-ar fi simțit lipsa, prin urmare am crezut că ar fi fost mai bine să rămână cu el. Am vrut să-i deschid mormântul și să-i pun înapoi placa pentru falcă. Cum altcumva ar fi putut vorbi în rai? Dar, după ce m-am gândit o vreme, mi-am dat seama că această placă nu era, de fapt, bărbia tatei. Era modelată după bărbia altcuiva. Doar eu aveam adevărata lui bărbie și o păstram tot timpul la mine, sub nasul mamei.

Tata a lăsat în urmă uniforma lui militară, o placă din argint, o văduvă, o orfană de tată și multă sărăcie. Pensia lui din armată nu ne ajungea. Pentru ca eu și mama să supraviețuim, ea ar fi trebuit să își găsească de lucru. Luând taurul de coarne, doctorul Sander a aflat, de la cunoștințele lui medicale, despre un doctor Philip Curtius de la spitalul din Berna, care avea nevoie de ajutor în gospodărie. Doctorul Sander era de părere că o slujbă și sentimentul utilității i-ar fi redat mamei sănătatea.

Mama, în ciuda nefericirii care se vedea pe tot trupul ei lucios, s-a așezat ca să îi scrie doctorului Curtius. Acesta i-a răspuns la scrisoare. După ce a sosit plicul, mama a început din nou să se miște – mai mult ca înainte, de parcă s-ar fi temut foarte tare să se oprească.

– Un domn foarte educat, Marie! a exclamat ea, cu ochii mari. Din oraș, Marie, un doctor din oraș! Nu mai sunt pentru noi cămăruțele întunecate de la țară. Vom găsi, în schimb, locuri înalte, cu lumină și aer. Tatăl meu, bunicul tău, spunea întotdeauna că merităm locuri mai bune. Of, orașul! Curtius din oraș!

La scurt timp după aceea, cândva prin 1767, eu și mama ne-am urcat într-o căruță care se îndrepta spre Berna. Am stat lângă mama în căruță, ținând un colț al rochiei ei într-o mână, placa pentru falcă a tatei în cealaltă și pe Marta în buzunarul din poală. Familia Grosholtz se muta. Ne-am îndepărtat hodorogind de satul în care mă născusem, de cocinile porcilor, de biserică și de mormântul tatei.

Nu aveam să ne mai întoarcem niciodată.

CARTEA I

1767-1769

O STRADĂ CU UN
SINGUR SENS

Până când împlinesc opt ani

CAPITOLUL III

*În care mie și mamei ni se prezintă multe lucruri minunate,
unele dintre ele în cutii de palisandru, și sunt martoră la a
doua moarte*

Noaptea în Berna înseamnă clădiri sumbre care se înalță spre cer, străzi înguste și neluminate, umbre de oameni mișcându-se pe ele. Spitalul din Berna a apărut, din fericire, undeva deasupra străzilor. Am fost lăsate în fața clădirii, cu singurul nostru cufar, în care încăpea trecutul nostru preoțesc, așezat între noi. Căruța s-a îndepărtat hodorogind, tânjind după sat.

În fața spitalului din Berna era o mare poartă neagră, destul de largă ca să treacă prin ea două trăsuri deodată, o gură mare de titan, gata să înghită pacienții în interiorul lui imens și misterios. Eu și mama ne-am apropiat de marea poartă neagră, unde era un clopoțel. Mama a sunat. Ecoul zgomotului s-a auzit în toată curtea goală a spitalului. Undeva, în apropiere, cineva a tușit și a scuipat. Apoi s-a deschis un pătrățel de lemn din poartă și a apărut un cap, pe care abia l-am văzut.

- Nu, mulțumesc, a spus capul.
- Vă rog, a spus mama.
- Întoarceți-vă dimineața.
- Vă rog, am venit pentru doctorul Curtius. Mă așteaptă.
- Cine?
- Doctorul Curtius. Trebuie să locuim cu el, eu și fiica mea.
- Curtius? Curtius e mort. De cinci ani.